



ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ТА СУМІЖНИХ ПРАВ В ЯКОСТІ ПРЕДМЕТА ЗАСТАВИ

Андрій Грищенко,
молодший науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності АПрН України

Застава майнових авторських та суміжних прав набуває все більшого значення. *"В умовах, коли основні засоби виробництва більшості вітчизняних підприємств в значній мірі застарілі та малопривабливі в якості імовірного забезпечення зобов'язань, саме виключні права можуть стати необхідним ресурсом, що здатний стати привабливим предметом застави для багатьох кредиторів. При цьому застава є зручним інструментом, що дозволяє знайти оптимальний варіант в кожному конкретному випадку і сумістити забезпечення прав кредитора з можливістю заставаодавця ефективно використовувати предмет застави у господарській діяльності"* [5;45]. Однак, на жаль, законодавець не приділяє цьому важливому питанню достатньо уваги, що, на нашу думку, і спричинило майже повну відсутність такого виду застави на практиці.

У вітчизняній науковій літературі питання застави майнових авторських та суміжних прав не дістали широкого висвітлення: сучасні дослідники лише іноді торкаються даного питання у посібниках, присвячених заставному праву [4;133]. У російській правовій літературі зазначена проблематика висвітлювалася у ряді

праць таких науковців як О. Крушина, В. Калятін, Ф. Богатирьов, В. Кастальський, однак при цьому частина вказаних досліджень також стосувалася застави прав в цілому.

Отже, оскільки на даний час для практичного застосування майнових авторських та суміжних прав в якості забезпечення виконання зобов'язання законодавство України потребує певної модифікації, створення відповідного теоретичного підґрунтя для внесення необхідних змін та доповнень до вітчизняних нормативно-правових актів стає першочерговим завданням.

Метою цієї статті є аналіз проблемних питань теоретичного та практичного характеру щодо можливості застави майнових авторських та суміжних прав, вивчення чинного законодавства України у вказаній сфері, висвітлення ряду проблем, пов'язаних з процедурою укладання договору застави майнових авторських та суміжних прав, та визначення шляхів їх розв'язання, що в цілому сприятиме розвитку наукових розробок в цій галузі та їх подальшому практичному втіленню.

Розпочинаючи наше дослідження слід відмітити, що в українському законодавстві взагалі відсутнє визначення поняття майнових прав. Їх



АВТОРСЬКЕ ПРАВО

суто описове пояснення міститься в Законі України "Про заставу". Відповідно до положень цього Закону, заставадавець може укласти договір застави прав вимоги за зобов'язаннями, в яких він є кредитором, а також тих прав, що можуть виникнути в майбутньому. Таким чином, у даному випадку законодавець виділяє тільки один вид майнових прав — право вимоги.

Необхідно зазначити, що такий підхід є дещо звуженим і майнові права насправді слід розглядати в широкому розумінні, зважаючи на те, що інші вітчизняні нормативно-правові акти надають таку можливість. Так, в українському законодавстві виділяють майнові права ще декількох видів, а саме майнові авторські права та майнові корпоративні права. Ці два види майнових прав визначені в Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України та Законі України "Про авторське право і суміжні права" як такі, що можуть відчужуватися будь-яким способом, не забороненим в законі. Тому, не зважаючи на їх відсутність в Законі України "Про заставу", їх виключення з кола можливого предмета застави не є справедливим¹.

Можливість передачі в заставу майнових авторських та суміжних прав передбачена ст. 424 ЦК, але однієї статті недостатньо для поширення цього виду застави на практиці². Враховуючи істотні особливості предмета застави майнових ав-

торських та суміжних прав слід проаналізувати ті ускладнення, що можуть виникнути (та виникають) у суб'єктів підприємницької діяльності при укладенні таких договорів. На відміну від класичних предметів застави (рухомого та нерухомого майна), використовуючи майнові авторські та суміжні права в якості предмета застави слід розуміти, що вони діють лише на певній території, протягом певного часу та не мають сталої вартості.

Відомо, що існування права власності не обмежено у часі та просторі. Існування об'єкта авторських та суміжних прав також не обмежено часовими та просторовими межами, але права на такі об'єкти мають територіальні та часові обмеження. Слід підкреслити, що говорячи про обмеження такого характеру ми маємо на увазі лише майнові права, а не особисті права авторів, які не відчужуються, а тому не можуть бути предметом застави. Як наслідок, територіальна обмеженість предмета застави полягає в тому, що законодавство кожної країни самостійно визначає як правомочності авторів та осіб, яким належать майнові авторські та суміжні права, так і способи їх захисту³. Для сторін з однаковим громадянством територіальна обмеженість принципового значення не має, на відміну від справ з іноземним елементом. Як наслідок, при підготовці договорів застави майнових прав, де присутній іноземний елемент, слід погоджувати також

¹ Слід зауважити, що питання застави майнових корпоративних прав є спірним. На нашу думку, слід вести мову про заставу саме цінних паперів, а не майнових прав.

² Ефективність застосування вищезазначеної ст. 424 залежить насамперед від чіткого розуміння істотних особливостей предмета застави у вигляді майнових авторських та суміжних прав.

³ Набуваючи майнові авторські і суміжні права слід розуміти, що за кордоном на них може поширюватися інший правовий режим, а тому їх здійснення може бути обмеженим чи взагалі неможливим.



умови щодо права, яке буде застосовуватися при виникненні суперечок, та місця проведення судового розгляду.

В свою чергу, часова обмеженість предмета застави полягає у визначенні законом строку дії майнових прав, який безпосередньо впливає на цінність майнового права. *"Ця обставина має важливі наслідки при визначенні вартості майнових прав інтелектуальної власності як товару або при встановленні строку їх амортизації, коли вони знаходяться на балансі юридичної особи в якості нематеріального активу"* [4;135].

У науковій літературі розрізняють юридичний та економічний строки дії майнових прав інтелектуальної власності. Юридичний строк закріплюється в законі, тоді як економічний строк визначається тим, наскільки ефективно з економічної точки зору можна використати той чи інший об'єкт інтелектуальної власності за час, що залишився до кінця юридичного строку. У російській науковій літературі висловлювалась думка про те, що передача авторських майнових прав має виключно строковий характер і є істотною перепорою для застави майнових авторських прав: *"На даний час закон "Про авторське право і суміжні права" фактично не передбачає можливість відчуження майнових прав на твір, оскільки обов'язок визначення строку передачі прав на твір зводить всі форми договірної розпорядження авторськими правами тільки до ліцензійних договорів. Природньо припустити, що і договір застави не може обійти це обмеження. [...] немож-*

ливість повноцінного відчуження авторського права закріплена в Законі "Про авторське право та суміжні права", суперечить сутності майнових авторських прав" [5;47].

З нашої точки зору, сучасне українське законодавство є більш прогресивним, хоча й лише на рівні Цивільного Кодексу⁴. У ст. 1107 ЦК дається досить широкий перелік договорів щодо розпорядження майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності. Поряд з ліцензійним договором виділяються договори про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності та інші договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Тобто дані норми ЦК поряд із прямою вказівкою ч. 3 ст. 424 ЦК (майнові права інтелектуальної власності можуть відповідно до закону бути предметом договору застави) дають правове підґрунтя для існування такого виду застави як застава майнових авторських та суміжних прав. Відповідно, норми Закону України "Про авторське право і суміжні права" є застарілими і не відповідають нормам ЦК, що на практиці призводить до ситуації, коли ЦК дозволяє заставу майнових авторських та суміжних прав, а спеціальний закон прямо не забороняє, але й не передбачає її. В результаті обережні юристи, не бажаючи ризикувати, просто не застосовують такий вид застави.

Наступною особливістю предмета застави майнових авторських і суміжних прав є їх різноманітність, а тому, укладаючи договір застави майнових прав, слід чітко розуміти їх сутність та призначення. Зокре-

⁴ Вітчизняний Закон "Про авторське право і суміжні права" містить аналогічні російському Закону положення щодо можливості відчуження майнових прав на твір.



ма, необхідно пам'ятати, що на права, безпосередньо не згадані у договорі, стягнення не звертається, а для повноцінного здійснення деяких з них (з кінцевою метою отримання грошових коштів) буває необхідно отримати додатково ще й інші права.

Досить проблемним питанням може стати встановлення автора та/або власника майнових прав. Тому, на нашу думку, до укладення договору застави майнових прав на твір, останній потрібно зареєструвати у відповідному державному органі. Це має допомогти сторонам у майбутньому у випадку виникнення суперечок щодо ідентифікації об'єкту інтелектуальної власності. Так, автор може створити новий твір з такою самою назвою, аналогічним змістом та такого ж обсягу і заявити, що він передав у заставу права саме на цей твір⁵. Наявність авторського свідоцтва, реквізити якого внесені до договору застави, таку ситуацію унеможливить.

Підкреслимо, що реєстрація об'єкту інтелектуальної власності не є абсолютним підтвердженням авторства. Оскільки така реєстрація не є обов'язковою (що, з нашої точки зору, цілком правильно) більшість авторів не реєструють свої твори, оскільки мають й інші способи доведення свого авторства. З цього приводу К. Афанасьєва зазначає, що: "[...] навіть реєстрація авторських прав у відповідному органі не забезпечує авторові доказової бази щодо визнання за ним авторства на твір. Адже реєстрація об'єктів ав-

торських прав, яку здійснює Українське агентство з авторських та суміжних прав, відбувається без проведення жодних перевірок і експертиз, щодо авторства віршів, сценаріїв малюнків та інших об'єктів авторських прав. У цьому контексті показовим є американське законодавство, в якому реєстрації авторських прав на твір надається важливе значення" [1;188]. Звичайно, попередня перевірка щодо авторства в певних ситуаціях була б бажаною, але, з іншої сторони, для її проведення потрібно задіяти значні людські ресурси, витратити гроші та час. До того ж авторське право виникає з моменту створення твору, а не його реєстрації, тому відсутність останньої не може позбавити автора його авторських прав. Автору самому слід подбати про захист своїх прав на твір у майбутньому.

Подібна ситуація спостерігається і з реєстрацією договорів розпорядження (у тому числі у вигляді застави) майновими авторськими та суміжними правами, яка за законом не є обов'язковою. Такий підхід, з нашої точки зору, не є цілком вірним. Без попередньої реєстрації договорів застави майнових прав кредитор не має можливості перевірити, чи не заставлені вони раніше.

Цікавим з практичної точки зору є питання щодо можливості укладення договору застави майнових авторських прав на твір, який ще не створено та/або оприлюднено. Так, зокрема, Ф. Богатирьов вважає, що: "[...] застава авторського права можлива у відношенні лише опри-

⁵ Наприклад, особа передає в заставу майнові права на поему. В договорі застави зазначаються назва та обсяг твору. При зверненні стягнення на предмет застави заставодавець заявляє, що в заставу він передав права не на той твір, що наданий заставодержателем, а на інший твір. Автор надає суду іншу поему з такою ж назвою та таким самим обсягом. В даній ситуації суду встановити істину по справі (майнові права на який саме твір передано в заставу) майже неможливо.



людненого твору, тому що оприлюднення твору — це здійснена за згодою автора дія, яка вперше робить твір доступним для загалу. Відповідно заборонено звертати стягнення на авторське право, до оприлюднення твору, через те, що набувач отримає можливість самостійно вирішувати питання про його оприлюднення, а це суттєво зачіпає особисті інтереси автора (якщо ж визнати, що набувач не отримає право на оприлюднення, таке усічене авторське право нікому не потрібно). Що стосується правонаступників, вони вправі заставити авторське право як на оприлюднений, так і, в більшості випадків, на неоприлюднений твір" [2;90].

На нашу думку, позиція Ф.Богатирьова є хибною. Якщо особа передає певні майнові права в заставу, то вона мусить розуміти, що у випадку невиконання основного зобов'язання на них буде звернено стягнення. Метою даної процедури є виконання основного зобов'язання та відшкодування збитків, завданих кредитору. Якщо в заставу передані певні майнові права без права на оприлюднення твору, то заставодавець просто зловживає довірою кредитора: навіщо він передав в заставу права, повноцінне здійснення яких неможливе? В той же час, слід погодитися із неможливістю примусового відчуження майнових авторських прав на неоприлюднений твір, якщо таке відчуження є наслідком конфіскації майна (в розумінні конфіскації як кримінального покарання).

Більше того, надалі Ф. Богатирьов починає суперечити сам собі: "[...] коли автор відчужує право на видання, публічний показ, передачу в ефір, зрозуміло, що навіть при відсутності прямо передбаченої договором

умови про перехід права на оприлюднення твору воно перейшло до правонаступника разом з відповідним майновим правом" [2;90]. Ось і виходить — якщо відчужуємо майнове право на неоприлюднений твір, то право на оприлюднення перейшло автоматично, а якщо майнове право на неоприлюднений твір передали в заставу, то право на оприлюднення залишилося у автора. Ми вважаємо, що передаючи майнові права на неоприлюднений твір в заставу, заставодавець тим самим дає дозвіл на оприлюднення самого твору.

Розглянувши проблему передачі прав на неоприлюднений твір, слід зупинитися на питанні застави майнових авторських та суміжних прав на об'єкти, які не існували на момент укладення договору застави. Якщо підтримати позицію про неможливість передачі в заставу майнових прав на об'єкти авторських та суміжних прав, то передати в заставу права на об'єкт, який ще не створено, неможливо априорі. На користь протилежної позиції свідчать як наукові дослідження [7;6] так і справи із судової практики. Проте, слід дуже обережно підходити до застави майнових авторських та суміжних прав, що з'являться у майбутньому. Кредитор повинен мати впевненість, що такий об'єкт взагалі буде створено, та, як наслідок, з'являться права, на які можна буде звернути стягнення.

Для прикладу проаналізуємо справу Ощадного банку Російської Федерації проти Кіностудії "Вера", яка була розглянута Арбітражним судом м. Москви та Федеральним арбітражним судом Московського округу у 2002 році.

"ВАТ "Ощадний банк Російської Федерації" звернулося до Арбітраж-



АВТОРСЬКЕ ПРАВО

ного суду м. Москви з позовом до ТОВ "Кіностудія "Вера" про звернення заборгованості по кредитному договору і про звернення стягнення на предмет застави — право власності на готовий фільм "Романовы. Венценосная семья", право на створення фільму і всі без винятку права експлуатації готового фільму у всьому світі" [6;111].

Рішенням від 27 лютого 2002 року суд відмовив у задоволенні позовних вимог в частині звернення стягнення на предмет застави.

Як зазначено в рішенні, станом на 23 червня 1995 року, тобто на дату укладення кредитного договору, відповідач (він же заставадавець) не мав і не міг мати прав, переданих у заставу, оскільки договір про створення фільму "Романовы. Венценосная семья" був укладений 19 жовтня 1995, а виробництво фільму завершено 1 березня 2001 року. Крім того, у рішенні підкреслено, що право експлуатації (використання) фільму входить до переліку майнових прав автора, які в силу ст. 30 Закону про авторське право можуть передаватися тільки по авторському договору. За таких обставин договір про заставу не тягне за собою жодних юридичних наслідків.

Вказане рішення було оскаржене в апеляційній та касаційній інстанціях. Постановою апеляційної інстанції Арбітражного суду м. Москви апеляційна скарга залишена без задоволення. Постановою касаційної інстанції рішення та постанови апеляційної інстанції були скасовані в частині відмови в задоволенні вимог про звернення стягнення на предмет застави.

У постанові підкреслено, що сторони уклали договір застави, за умовами якого заставадавець зобов'язався передати в заставу заставадер-

жателю виключні авторські права (що виникнуть у заставадавця в майбутньому) на використання художнього фільму, для фінансування створення якого відповідачу було надано кредит.

Федеральний арбітражний суд Московського округу застосував у даній справі положення п. 6 ст. 340 ЦК РФ у взаємозв'язку зі ст. 4 та 6 Закону про заставу та дійшов висновку, що законодавець не виключає правову можливість передачі в заставу прав, що виникнуть у заставадавця в майбутньому, у тому числі в якості забезпечення кредитних зобов'язань по фінансуванню, спрямованому на виникнення цих прав.

Крім того, в постанові зазначено, що по договору застави майнові права не передавались, в силу чого не була порушена ст. 30 Закону про авторське право. Тому справа в частині звернення стягнення на предмет застави була передана на новий розгляд в першу інстанцію. Рішенням Арбітражного суду м. Москви від 16 вересня 2002 року у тій же справі вимоги про звернення стягнення на даний предмет застави були задоволені.

Зважаючи на неоднозначність даної справи, пропонуємо проаналізувати деякі її положення більш детально. Насамперед, увагу привертають вимоги позивача у вигляді звернення стягнення на:

- а) право власності на готовий фільм;
- б) право на створення фільму;
- в) всі без винятку права експлуатації готового фільму у всьому світі.

Виникає питання, що малося на увазі під правом власності на готовий фільм? Коли особа створює об'єкт інтелектуальної власності,



наприклад, скульптуру, у неї з'являється право власності на матеріальний об'єкт (скульптура) та певний комплекс авторських прав майнового та особистого характеру. З огляду на використання терміну "право власності" можна припустити, що позивача цікавило саме право власності на матеріальний носій (бобіну з кіноплівкою), оскільки для реалізації майнових авторських прав необхідно мати фільм на матеріальному носії. Тому зазначену позовну вимогу слід було сформулювати відповідним чином, адже фільм — це аудіо-візуальний твір, на який неможливо встановити право власності. Враховуючи, що в заставу передані лише майнові права, то вимоги про звернення стягнення на матеріальний носій є сумнівними.

Є незрозумілою також вимога про звернення стягнення на право на створення фільму. Будь-яка особа теоретично може зняти фільм про певні історичні події. Тому, напевно, можна вимагати передачу права на екранізацію якогось твору, однак, не можна узурпувати право на створення фільму про якісь події, оскільки, знявши один фільм, власник такого права просто заборонить іншим знімати фільми за відповідною тематикою.

В світлі цієї справи хотілося б повернутися до піднятого вище питання про заставу майнових прав на ще

не створений об'єкт інтелектуальної власності. Дане судове рішення підтверджує, що така ситуація можлива. Зі змісту публікації [6;108-112], у якій наводиться дана справа, випливає, що даний фільм створювався за договором замовлення. Підкреслимо, що застава майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності, якого не існує, за відсутності жодних зобов'язань його створити, по-перше, суперечить суті застави, а, по-друге, є економічно безглуздою. Так, свого часу в Російській Імперії існував такий правовий інститут як "запродаж" прав на твори⁶, які автор може створити в майбутньому. Однак, "[ч]ерез негативні наслідки цього явища авторський Закон 1911 р. обмежив можливий "запродаж" прав п'ятирічним строком" [9;282]. Сучасне законодавство більшості країн також забороняє передачу прав на майбутні твори.

Зрозуміло, що для впевненості кредитора в отриманні належної йому суми предмет застави повинен мати певну цінність. Таким чином, ми виходимо на одну з найгостріших проблем застави майнових авторських та суміжних прав — їх оцінку⁷. "З усіх майнових прав найбільш часто в заставу надаються права грошових вимог, таким чином, номінальна оцінка права, що передається в заставу, як правило, очевидна"[3;121]. Однак, застосува-

⁶ Автор передавав майнові права на свої твори, що з'являться у майбутньому, видавцю. Особливістю такого договору була відсутність зобов'язання створити автором конкретний твір у майбутньому.

⁷ Підкреслимо, що вказівка на підстави для проведення оцінки вартості майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності є поодиноким випадком, коли у вітчизняній науковій літературі взагалі згадується таке явище як застава майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Досліджуючи наукову літературу з цього питання, можна звернутися до наступних формулювань: "Необхідність оцінки вартості прав на об'єкти права інтелектуальної власності виникає [...] при страхуванні та передачі інтелектуальної власності в заставу з метою одержання кредиту" [10;306]; "Оцінка нематеріальних активів [...] на даний час застосовується у наступних випадках: при використанні нематеріального актива в процесі кредитування; при кредитуванні під заставу майна, що містить оцінки інтелектуальної власності" [8;136].



АВТОРСЬКЕ ПРАВО

ти номінальну оцінку майнових авторських та суміжних прав неможливо. Крім того, унікальність та неповторність кожного об'єкта авторських та суміжних прав робить неможливим повноцінне застосування також й іншого методу оцінки — методу порівняння вартості з вже існуючими об'єктами авторських та суміжних прав, що знаходяться на ринку. Оскільки кожен літературний твір по-своєму неповторний (за критеріями авторства, змісту, обсягу та інш.), визначення економічних вигод, які отримає власник майнових прав, є складним завданням. Наприклад, існує серія книжок англійської письменниці, де головним героєм є Гарі Поттер, та російського письменника, де головною героїнею є Таня Гроттер. Російський письменник запозичив ідею та частково сюжетну лінію у своєї англійської колеги. Формально оцінюючи ці досить схожі твори, зрозуміло, що оцінка майнових прав буде суттєво розрізнятися. Слід відмітити, що це відрізняє авторські права від права промислової власності, де застосування порівняльного методу цілком припустиме: отримавши інформацію про вартість патентів на аналогічні винаходи, можна зробити приблизну оцінку власного винаходу.

Проводячи оцінку об'єктів інтелектуальної власності⁸ та укладаючи договори застави майнових прав на них, слід розуміти, що *"[п]ри цьому важлива не імовірна ринкова вартість на даний момент, а вартість*

у майбутньому. Тому звичайно вартість заставлених цінностей вище суми кредиту, що надається, що створює банку додаткову гарантію повернення кредиту у випадку виникнення непередбачених обставин"[11;38].

З наведеного вище можна зробити ряд висновків. Реалії сучасного життя потребують більш інтенсивно вводити до цивільного обігу майнові авторські та суміжні права. Використання майнових авторських та суміжних прав в якості предмета застави є новою формою їх використання і відкриває широкі можливості для отримання прибутку. Головною перешкодою на цьому шляху є застаріле законодавство. Як Закон України "Про заставу", так і Закон України "Про авторське право і суміжні права" заставу прав на об'єкти авторського права взагалі не виділяють. У зв'язку з цим, вони потребують якнайшвидшої модифікації для приведення у відповідність з ЦК України.

Для підвищення ефективності застави майнових авторських та суміжних прав та з метою забезпечення принципу публічності застави⁹ потрібно запровадити обов'язкову реєстрацію договорів про відчуження майнових авторських та суміжних прав (у вигляді застави) та створити їх реєстр.

Крім того, слід розглянути також питання процедури звернення стягнення на майнові авторські та суміжні права, визначити істотні

⁸ Особливістю договору застави є те, що предмет застави повинен бути досить ліквідним саме в майбутньому, а не на момент укладення договору.

⁹ Принцип публічності забезпечення зобов'язання полягає у можливості кредитора та третіх осіб отримати інформацію про фактичного володільця прав, що передаються в заставу, та про те, чи не заставлені вони раніше. Відкритість інформації про обтяження майна дає можливість кредиторів правильно визначити свій кредитний ризик.



умови договору застави та переа- світлені у наших подальших до-
стави, де предметом виступають слідженнях. ◆
об'єкти авторських та суміжних
прав. Зазначені питання будуть ви-

Література:

1. Афанасьєва К.О. Авторське право: Практик. посібник. — К.: Атіка, 2006. — 224 с.
2. Богатырьов Ф. Залог авторского права // Хозяйство и право. — 2004 — №4. С. — 85-91.
3. Будилов В.М. "Залоговое право России и ФРГ" — научно-практическое издание. СПб. — 1993, 152 с.
4. Заставне право України: Навч. посібник / Завальна Ж.В., Старинський М.В., Сухонос В.В., Щербак С.В.; За ред. к.ю.н. В.В. Сухоноса. — Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. — 315 с.
5. Калятин В.О. Залог исключительных прав // Патенты и лицензии. — 2001, №6 — С. 45-49.
6. Кастальский В. Залог исключительных прав. Теория и практика // Хозяйство и право. — 2006 — №5. С. — 108—112.
7. Крушина О.Г. Залог исключительных прав: автореф. дис. на соиск. учен. степ. к.ю.н.: спец. 12.00.03. — М.: РГБ, 2005. — 16 с.
8. Прахов Б.Г. Интеллектуальная собственность: Слов.-справ. — К.: Вища шк., 1999. — 256 с.
9. Сергеев А.П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации. Учебник. Издание второе, переработанное и дополненное. — М.: ПБОЮЛ Гриженко Е.М., 2001.— 752 с.
10. Цибульов П.М., Чеботарьов В.П., Зінов В.Г., Суїні Ю, Управління інтелектуальною власністю / За ред. П.М. Цибульова: монографія. — К.: "К.І.С.", 2005. — 448 с.
11. Чиркова М. Оценка залога как способа обеспечения возвратности кредита // Хозяйство и право. — 1998 — №6. С. — 34-38.

ЦІКАВО ЗНАТИ

ВІД РЕКЛАМИ НЕ СХОВАЄШСЯ

Річ у тому, що фахівці відомої компанії Philips розробили, і навіть вже запатентували технологію, що не дозволяє телеглядачам перемикає канали під час трансляції рекламних роликів. Навряд, що охочих дивитися надокучливу рекламу під час улюбленої телепередачі, знайдеться небагато. Тому, розроблювачі нової технології не виключають, що за можливість дивитися під час рекламних роликів інші програми, телекомпаніями може стягуватися додаткова плата.

За матеріалами: <http://www.admarket.ru>